

Andeel skulde deles mellem dem, Enhver faae i Forhold efter deres Brug, og ikke efter det personlige Forhold. Delingsforholdet vilde ogsaa blive meget vanskeligt ved Bestemmelsen af, hvem der ere Huusmænd og hvem der ere Gaardmænd; det er et Spørgsmaal, som naar for, naar bliver vanskeligere at afgjøre, eftersom Forberne mere og mere udstykkes. Den, som eier en Skp. Land, er han Huusmand eller Hartkornseier? Ja, han er Hartkornseier, men dog bliver han i Almindelighed betragtet som Huusmand. En Grændse maa der sættes, men hvor den skal sættes, det er overordentlig vanskeligt. Dernæst vil det være overmåde vanskeligt at sige, hvilke Huusmænd der skulle have Part, enten de, som levede, da Udskiftningen foregik, eller de, som levede i 1848, dengang den fognevisse Udskiftning blev sluttet, eller 1842, da Forholdet mellem Staten og Bornholmérne blev bestemt, eller de Huusmænd, som levede i 1832, da den kongelige Resolution udkom, hvor- efter Fællesstabet mellem Staten og Bornholm skulde hæves. Det er vanskeligt at bestemme, men jo længere man lægger Tidspunktet tilbage, jo mere umuligt bliver det at træffe det rette Delingsforhold. Men lad os antage, at det var muligt at faae en Delingsbestemmelse, og at man endelig kom til et Resultat i denne Henseende, hvad Gavn vilde da Huusmændene have deraf? Gaardmændene maae efter min Formening i alle Tilfælde faae en større Part end Huusmændene, thi Gaardmændenes Brug har været større; hvor stort det har været, er vanskeligt at sige. Jeg sagde ved forrige Behandling af Sagen, at jeg selv i sin Tid havde været med for at afgive Skjøn over denne Sag; vi kom dengang til det Resultat, at Huusmændenes Brug, og altsaa ogsaa deres vordende Part forholdt sig til Gaardmændenes som 3 til 4; men det blev allerede af min cerede Sidemand tilhøre (Broch) dengang bemærket, at dette Skjøn blev mødt med Protest fra Gaardmændenes Side. Desuden blev dette Skjøn afgivet for Aaker Sogns Bedkommende, og man kunde let komme til et andet Resultat i et andet Sogn.

Men jeg kom bort fra det, jeg vilde sige: Hvad Gavn havde saa Huusmændene deraf, hvis man endelig fik det rigtige Forhold bestemt? Gaardmændene maatte, som sagt, bestemt faae en større Anpart end Huusmændene; jeg sætter, at de vilde faae $\frac{2}{3}$, eller lad dem endog faa kun faae Halvdelen; Udmarkerne udgjøre for et Sogns Bedkommende vel omtrent 5 a 800 Tdr. Land efter Sognets Størrelse, og hvis Huusmændene fik den ene Halvdeel vilde den vel omtrent være tilstrækkelig til, at enhver Huusmand kunde faae en Tønde Land. Ja, det er ikke saa lidet; men lad os betænke, hvad disse Tønder Land, af den Slags her er Tale om, er værd; de ligge høit oppe i „Hjungen“, som vi kalde det paa Bornholm, og i Almindelighed langt fra de vedkommende Huusmænd, af hvilke hver især altsaa ikke kunde benytte det. Man vil kunne faae en Forestilling om, hvad Værdi disse Lodder have, naar jeg fortæller, at Staten i år har bortarvesæstet en bethdelig Strækning af sin Anpart for en Kjøbesum af c. 1 Rd. pr. Tønde Land; jeg har selv kjøbt en Parcel til en saadan Pris, og jeg veed, at det i Almindelighed har været Prisen. Hvad kunde det nu nytte en Huusmand, om han fik en fraliggende Lod, som han selv ikke kunde bruge, og hvorfor han ved Salg kunde faae 1 Rd. eller lad os sætte 2 eller endog 5 Rd., det vilde kun være en midlertidig Fordeel, og intet vedvarende Gavn give Huusmanden; denne Godtgjørelse var saa uhyldstgjørende, at man maatte søge, om muligt, en bedre. Derfor har man forkastet den specielle Udskiftning og er kommen til det samme Resultat i den sidste Tid som i den første, at det maatte være det Bedste, at Udmarkerne blev Kommuneieendom; men min Hovedbetragtning, hvorfor jeg finder det rigtigst, at det bliver Kommuneieendom, er den, at jeg mener, at den nuværende Slægt ikke alene har Ret til disse Udmarker; de tilkommende Slægter have efter min Mening lige saa megen Ret, i alt Fald moralsk Ret dertil. det er offentlig Eiendom, som altid har ligget til offentlig Brug, og hvoraf Bornholms Ind-